

16 ЖЕЛТОҚСАН – ТӘУЕЛСІЗДІК КҮНІ

Тәуелсіз ел, төр сенікі!

Кешегі бостандық аңсап, азаттықтың жолында жанынан кешкен ата-баба арманына Алаш баласы жетті. Мамыражай тірлік, мызғымас бірлік бар елде. Дегенмен, бабалар аңсаған азаттық қазаққа қалай бұйырды? Бес қару жастанып, түн ұйқы, күндіз күлкіден қағылған баһадүрлер заманын былай қойғанда, тек, ана тілі үшін аяусыз соққыға жығылып, қан кешкен 86-ның нәубеті не дейді бізге? Қара ала шүрегейдің қаңғып келуі қар астынан өрт шығуына әкелмеп пе еді?!

1986 жылы 17-18 желтоқсанда «Ұлтым» деп, бұғалыққа мойын ұсынбаған жастар толқуының арты қазулы қанды орға айналатынын кім білген?!

«Сол жылы, бірақ, әдеттен жырақ» небәрі 18 минутта өткен отырыста Қазақстан КП Орталық Комитетінің V пленумы Дінмұхамед Қонаевты қызметінен босатып, Қазақстан КП Орталық комитетінің бірінші хатшылығына жамағатқа жат, ұлттан ұлысы бөлек Г.Колбинді тағайындады. Дүрсілі қатты дүмпудің басты себебінің бұл бірі ғана. Одан өзге, қазақ ұлтының даму деңгейінің тежелуіне, кеңестік салттың кеңінен дәріптелуіне, кәрі қатты әміршіл жүйенің күштеп басқаруына шыдай алмағаны тағы бар боздақтардың. Дәл осы саясатты режиссер Ахат Ибраевтың бертін келе түсірілген «Полигон» телесериалында бүкпесіз айқын көруге болады.

17 желтоқсан. Көп ішінде кек кеткен, ар аяққа тапталып, бұрым жұлынып, табиғи аяз емес, қолдан жасалған солақай саясаттың кәрі қарыған күн еді.

Брежнев алаңына топ-тобымен ағылған қазақ жастарының бейбіт шеруі – Орталықтың кадр саясатын дұрыс жүргізбей отырғандығына өз наразылықтарын білдіргендігі еді. «Қазақстанға – қазақ басшы!», «Әр халыққа – өз көсемі!» деген ұранмен, «Менің Қазақстаным» әнін айтып, алаңға арам ойсыз шықты. Ұлт саясатын дұрыс

жүргізуді, ұлттық тілге, дінге, мәдениеттің дамуына қамқорлық жасауды, ұлттан шыққан саяси қайраткерлердің басшылық етуін талап етті. Бұл арыстан жүрек абадан топтың өздерін толғандырып жүрген мәселелерді айтып қалуына тап-тырмас мүмкіндік болды. Шеру құқық бұзушылық, ұлтшылдық сипаттан алшақ еді. Тек лениндік ұлт саясатының бұрмаланбауы, «Әр ұлтқа өз басшысын қою керек» деген сөз жазылған қағаз плакаттар ғана болған екен қолдарында. Біздің білуімізше, қазақтан шыққан біраз зиялы қауым өкілдері келіп, жастардың қайтуын сұраған көрінеді. Солардың ішінде Роза Бағланова да болған. Ол жылап тұрып, «Қарақтарым, босқа қырылып қаласындар, тараңдар!» деп өтінген. Бірақ, арды жанынан артық көріп, намыстың наркескенін қынынан бір кез суырған жастар бұған тоқтамады.

Кейбір деректерде, «17-18 желтоқсанда болған қайғылы оқиғалар барысында 150-ден аса қазақ қыршынынан қиылды десе, Алматының емдеу мекемелеріне 540 адам түсті, 200-ге жуық жан ауруханаға жатқызылды, 1700-ден астам адам түрлі дене жарақаттарын алды»

деп жазылған.

Демонстрацияны таратуда әскери дәрекі күш қолданылып, қақаған қарлы аязда үстеріне суық су шашылып, ұсталғандарды ұрып-соқты, қаладан тыс жерге тасылды» делінген. Иә, қазақ жастарын қазулы шұңқырға өлі-тірісіне қарамай тоғытқандығын құлағымызбен естіп, «Қызғыш құс» атты фильмнен көрген де болатынбыз.

Мұның бәрі тарихта тайға таңба басқандай тұр. Ол аз десеніз көптің жүрегінің түбінде. Жыл сайын санасында сан сапырылады.

Мінеки, биыл осы «ызғарлы желтоқсан желінің соққанына» – 36 жыл.. Бүгінгі таңда 16 желтоқсан күнтізбеге қарап күңгіріне күрсінер басты күнге айналды.

Кейде “Желтоқсан оқиғасын” арақидік естен шығарып алатынымыз жасырын емес. Оны қойшы, сол желтоқсан қаһарманына лайықты құрмет көрсете алдық па?! Ұлықтың алдында ұлт мүддесі үшін қасқая сөйлеген Қайратқа бір ескерткіш әлі бұйырмады! Сәбира Мұхамеджанова, Ләззат Асанова мен Ербол Сыпатаевқа ше? Көзге көрінер қандай құрмет, нендей сыйымыз бар?! «Елу жылда ел жаңа». Алайда, «Тәуелсіз ел төр сенікіге!» семіріп, көрген қорлық, тартқан азаптың тыртығын жасырмасақ-шы. Біздерге төр қан мен терге малына бұйырғанын есте ұстағанымыз абзал.

Жаһангер Сағындық.

Тәуелсіздік туы мәңгі желбіресін!

Биыл Қазақ елі Тәуелсіздіктің, яғни арнайы азаттығының отыз бірінші жылына қадам басып отыр. Тәуелсіздік – бабалар аңсауы, ұрпақтың қолы жеткен киелі кезең. Тәуелсіздік – таңбасы таста, қаны қара жердің тамырында жатқан құдіретті сөз.

Сонау ежелгі түркіден бастау алатын «мың өліп, мың тірілген» қазақ халқы бағзы заманнан бері шекарасын, болмысын, салиқалы салтын сақтап қалғаны – еркіндік сүйгіштік жігерінің, асқақ рухының арқасы. Қазақ елінің

түпкі негізі сонау сақтардан басталып, ғұн, қаңлы, қыпшақ, Ақ орда мен Қазақ хандығының жалғасы – бүгінгі тәуелсіз Қазақстан мемлекеті.

Еліміз тәуелсіздіктің бесігінде тербелгелі, Қазақстан етек-жеңін жиып, шекарасын бекітіп, өз алдына дербес зайырлы ел болды. Бұл атадан келе жатқан ұлы жеңістің жемісі. Бүгінде Қазақстан – бейбітшілік, келісім мен тұрақтылық жағдайында жылдам қарқынмен әлемдегі

алдыңғы қатарлы жетекші елдердің қатарына қосылды. Әлемдік қоғамдастықтағы жауапты да құрметті әріптес және Орталық Азияның белді бір мемлекет ретінде танылып отыр. Еліміз аман. жұртымыз тыныш осының барлығыныңалтын бастауы - біздің мемлекеттің Тәуелсіздігіне.

Қазақта «Отансыз адам ормансыз бұлбұл» деген сөз бар. Орманы жоқ құстың ұясы да, қонар бұтағы да жоқ. Дәл сол

сияқты ортасы жоқ ұлттың өмір сүруі мүмкін емес. Сондықтан да біз үшін Тәуелсіздік күні – ең қастерлі күн. Біз бүгінгі барлық жетістіктерімізге Тәуелсіздіктің арқасында қол жеткіздік.

Тәуелсіз Қазақстанның таңы нұрлы, егемен еліміздің ұрпағының еңсесі биік болып, көк аспанда қасиетті көк туымыз мәңгі желбіресін!

Құрметпен Абай аудандық сотының кеңсе меңгерушісі Руслан Тасырбаев

16 ДЕКАБРЯ – ДЕНЬ НЕЗАВИСИМОСТИ

Награда должна достойных

В преддверии Дня Независимости Республики Казахстан аким Карагандинской области Ермаганбет Булекпаев наградил пожарных-спасателей Каната Ешмаганбетова, Ильяса Агибаева и Руслана Сойко благодарственными письмами которые проявили отвагу, мужество и самоотверженность при тушении пожаров и проведении аварийно-спасательных работ.

Канат Ешмаганбетов спас двух человек из горящей квартиры, и не дожидаясь прибытия скорой помощи, провёл действия по реанимированию пострадавших.

Ильяс Агибай, укутав мальчика в одеяло, вынес из горящей квартиры на улицу и передал скорой помощи для дальнейшей госпитализации. Благодаря грамотным действиям Ильяса была спасена человеческая жизнь. Руслан Сойко вытащил руку женщины, зажавшуюся в промышленной электрической мясорубке, пережал медицинским жгутом зажатую руку пострадавшей и накрыл пострадавшую защитным полотном, во избежание попадания искр на незащищенные части тела, одновременно оказывая психологическую помощь пострадавшей. После завершения демонтажа конструкции мясорубки,

рука женщины была извлечена. Благодаря профессиональным навыкам и

слаженной работе спасательно-го подразделения под руководством Руслана удалось избежать непоправимых последствий и спасти жизнь женщине.

Профессия пожарного-спасателя – это, в первую очередь, риск собственной жизнью и здоровьем ради спасения других людей. Это профессия смелых, ответственных людей, которые отличаются своей решительностью и твердым характером, для тех, кто воспитывает в себе физическую силу, силу воли и способность прийти на помощь в любой, даже самой критичной ситуации.

Ермаганбет Булекпаев поблагодарил пожарных-спасателей за безупречное выполнение поставленных задач и пожелал не останавливаться на достигнутом и совершенствовать свои

профессиональные навыки. **с.об.инф.**

ЗДОРОВЬЕ

Обратить внимание на здоровье сельчан

В Карагандинской области более 50% сельских больниц, амбулаторий и фельдшерских пунктов устаревшие, отметил первый-вице министр здравоохранения Тимур Султангазиев на брифинге регионального СЦК.

Он сообщил, что в сельских районах всего действуют 275 медицинских организаций и те, которым требуется модернизация охвачены государственной поддержкой.

Тимур Султангазиев также рассказал, что в труднодоступные населенные пункты выезжают девять передвижных медицинских комплексов. В этом году фельдшеры охватили 87 дальних сельских округов. В ходе медицинского осмотра было проверено 30,5 тысяч человек и у 3,5 тысяч выявлены различные заболевания.

- Совместно с акиматами регионов начата подготовительная работа по строительству 655 организаций первичной медико-санитарной помощи. Вместе с тем будут построены еще 92 объектов ПМСП на селе и таким образом будет дополнительно охвачено порядка одного миллиона казахстанцев. Также будет проведена модернизация многопрофильных районных центральных больниц. По Карагандинской области будут открыты две больницы - в Балхаше и Темиртау, - рассказал Тимур Султангазиев.

По словам спикера, в медицинских учреждениях будут действовать инсультные и кардиологические отделения, ЧКВ центры, отделения реанимации и интенсивной терапии, отделения малоинвазивной хирургии, травматологии и реабилитации. Предусмотрено также оснащение современным медицинским оборудованием и проведение капитальных ремонтных работ.

Тимур Султангазиев обратил внимание на проблему отсутствия ранней

диагностике в сельских районах

- В этой связи министерством здравоохранения были пересмотрены подходы при проведении профилактических осмотров и скринингов для сельских жителей. До сегодняшнего времени профилактические осмотры проводились на раннее выявление заболеваний сердечно-сосудистой системы, глаукомы, сахарного диабета, онкологических заболеваний, поведенческих факторов риска. Нововведением стало расширение перечня обследований желудочно-кишечного тракта, мочевыделительной системы, органов дыхания в старшей возрастной группе и рака предстательной железы, а также охват скринингами лиц, лиц в возрасте от 18 до 29 лет.

Успехи медицины, в том числе и сельской, в первую очередь зависят от специалистов. По словам спикера в этом году в наш регион было распределено 136 выпускников медицинских вузов, из них 33 молодых врача поехали с дипломами в село.

- В Карагандинской области подъемные пособия получили 15 специалистов, жилье – 12 человек. Также увеличится и заработная плата представителей системы здравоохранения — к 2023 году средняя зарплата врачей составит 531 тысячу тенге, а средних медицинских работников 250 тысяч тенге. Ежегодно выделяется государственный образовательный заказ и гранты на подготовку порядка пяти тысяч медицинских кадров. Наряду с этим, отрабатывается пилотный проект с обязательной стажировкой резидентов на селе. Главой государства поручено в течение трех лет обеспечить ежегодное увеличение на 70% количества грантов на резидентуру, - сказал Тимур Султангазиев.

с.об.инф

COVID-19

КОВИД не спит

В Карагандинской области растет число заболевших коронавирусной инфекцией и ОРВИ, о чем на брифинге СЦК сообщил руководитель департамента санитарно-эпидемиологического контроля Юрий Залыгин.

С 1 октября в регионе зарегистрировано порядка 15 тысяч случаев ОРВИ. Из них более восьми тысяч — это заболевшие дети до 14 лет. Как отметил спикер, по сравнению с цифрами прошлого года количество простудных заболеваний увеличилось в 1,2 раза.

- По прогнозам Всемирной организации здравоохранения, в текущем эпидемическом сезоне будут актуальными 3 штамма вируса А (H3N2), H1N1, и вирус В. С начала эпидсезона в области зарегистрировано 170 случаев лабораторно подтвержденного гриппа, из них четыре случая гриппа А3 и 166 случаев гриппа В. Департамент также проводится мониторинг за циркуляцией негриппозных вирусов, так в этом эпидсезоне протестировано 720

КЕЗДЕСУ

Елдік әкелген ерлікке бас иді

Бүгінгі Тәуелсіз Қазақстанның еркіндігі мен бостандығы жолында бастарын бәйгеге тіккен желтоқсан оқиғасының қатысушыларының ерліктері уақыт өткен сайын жадымызда жаңғырып тұр. Тарих оларды еш ұмыттырмайды. Өйткені дана халқымызда «Тау алыстаған сайын биіктей түседі» деген аталы сөз бар. Сондықтан да, ақырған аязды күні еліне, жеріне деген адал махаббатын ту етіп, мұз жастанған қайсар жандарды еске алудың өзі бір бақыт әрі ерлікке бас игенмен пара-пар.

Жыл сайын тарихи маңызы зор бұл күн тәуелсіздік мейрамымен тұспа-тұс келеді.

Коллаж жасаған Мақсат Абду-Әли

Абай ауданы әкімдігінде Тәуелсіздік күні мерекесіне орай "Желтоқсан жүрек жадында" атты кездесу ұйымдастырылды. Шараға желтоқсан оқиғасының куәгерлері: А. Бекимова, С.Мегеж, Н.Баймухаметова, Б. Жанжуманов, Г. Калышева және ауданымыздың көркендеуіне үлес қосып келе жатқан еңбек адамдары қатысты. Көпшілік бас қосқан отырысқа ақжарма тілектерін арқалай келген ардагерлер ел ертеңі туралы сөз етті. Кешегі қаһарлы желтоқсанның өшпес тарихынан баяндады.

Сондай-ақ, кездесу барысында Абай ауданының әкімі Бауыржан Қоңырбайұлы құттықтау сөз сөйледі. – Қазіргі уақытта сіздер әр салада табысты еңбек етіп жүрсіздер. Соның

арқасында ауданымыз күн санап дамып келеді. Көптеген игі істер жүзеге асып, әлеуметтік-экономикалық әлеуетіміз арта түсуде. Халық санында да өсім бар. Бұл көрсеткіштер — Тәуелсіздік жылдарында бір кісідей атқарған жемісті еңбегіміз деп білемін, - деді аудан басшысы.

Бұған қоса желтоқсан оқиғасының куәгерлеріне сый-сияпат жасалып, аудан әкімдігі атынан алғыс хат пен гүл шоқтары, демеушілер атынан сый паттар тарту етілді.

Жиын соңында ізгі тілектер айтылып, кездесуге қатысушылар ортақ естелік суретке түсті. Кездесудің соңы Тәттімбет атындағы Академиялық оркестрінің "Қазақ ұлттық музыкалық мұрасы" атты концертіне ұласты.

Мөлдір Қуандыққызы.

городах и районах, но больше всего в Караганде, Темиртау и Балхаше.

Вместе с тем, главный санитарный врач области сообщил, что штамм «Цербер» у нас не выявлен.

Юрий Залыгин также призвал земляков вакцинироваться.

- Всего привито первым компонентом – 730 752 человека, вторым компонентом – 684 641 гражданин, ревакцинировано – 291 517 жителей области и повторную ревакцинацию прошли – 51546 карагандинцев. С учетом текущей эпидситуации в регионе, а также согласно требованию действующего Постановления Главного государственного санитарного врача Карагандинской области сохраняется требование "обязательного ношения масок в медицинских организациях, также сохранен рекомендательный характер использования медицинских масок в местах массового скопления населения, в общественном транспорте, в организованных коллективах".

Напомним, что эффективность вакцинации после полного курса либо после перенесенного заболевания постепенно снижается. Ревакцинация увеличивает эффективность иммунной защиты.

Департамент санитарно-эпидемиологического контроля Карагандинской области призывает жителей своевременно проходить вакцинацию, так как это единственный и рациональный способ противодействия распространению инфекционных заболеваний. Высокий уровень охвата профилактическими прививками способствует формированию коллективного иммунитета, вместе с тем иммунизация не только защищает от инфекционных заболеваний, но и положительно влияет на здоровье общества в целом. В том числе значительно снижает заболеваемость и смертность от ряда инфекционных заболеваний, - резюмировал главный санитарный врач.

Татьяна Калугина

ЗДОРОВЬЕ ДЕТЕЙ

Небезопасные продукты и игрушки

Санэпидемиологи провели насколько безопасна продовольственная продукция в магазинах и на рынках. Всего было исследовано свыше трех тысяч продуктов питания и более 200 из них не соответствовало нормативам.

Как рассказал руководитель департамента санитарно-эпидемиологического контроля Юрий Залыгин, из всей выявленной несоответствующей продукции 84% приходится на продукцию, ввозимую на территорию страны.

Продолжают выявляться факты реализации на объектах торговли продукции с истекшим сроком годности, нарушения условиях хранения, реализации или процессов производства и т.д. Так, было установлено, что в мясных консервах занижено доля мяса, жира и белка, а в колбасных изделиях или плодоовощной продукции завышено количество влаги и нитратов.

Юрий Залыгин также рассказал и о том, что предприниматели рреализуют продукцию с нарушениями маркировки — без даты изготовления, срока годности, данных о производителе и вообще какой-либо информации.

- В предверии праздников большим спросом пользуются сладкие подарки для детей, ассортимент которых очень велик на прилавках магазинов. Без проведения специальных исследований покупателю

сложно выбрать безопасную пищевую продукцию, в этой связи мы рекомендуем осмотреть упаковку товара, которая должна быть закрытой и целой. Также надо обратить внимание на наличие полной информации. Предпочтение стоит отдавать тем наборам, где в составе кондитерских изделий содержится минимум пищевых добавок, консервантов, гомогенизированных жиров и масел. Если внутри подарка вместе с кондитерскими изделиями находится игрушка, то информация о ней обязательно должна быть нанесена на упаковке, - отметил главный санитарный врач.

Наряду с пищевой продукцией санитарно-эпидемиологи контролируют и безопасность детских игрушек. Экспертиза показала, что из 421 проб 183 не соответствуют требованиям технического регламента Евразийского экономического союза «О безопасности игрушек». Также было выявлено превышение интенсивности запаха и поврежденная поверхность игрушек, - сказал Юрий Залыгин.

Татьяна Калугина

КАЧЕСТВО ЖИЗНИ

Путь от женщины с китайскими сумками, которую в народе именовали «челночица» до современной бизнес-леди прошли многие современные предпринимательницы. С каждым годом в республике появляется все больше государственных программ, поддерживающих тех, кто открывает свое дело. Примечательно, что среди предпринимателей немало многодетных и матерей воспитывающих особенных детей. В Карагандинской области «встать на ноги» помогают тоже женщины, которые успешно совмещают семью и работу. Одна из них - председатель совета деловых женщин, многодетная мама, приглашенный ментор центра развития женского предпринимательства Гулия Жангирова

- Проект развития женского бизнеса находится на контроле международной организации ООН-женщины. В Казахстане он реализуется во всех регионах, среди которых лидирует Карагандинская область. Потому что наши тренеры помогают подопечным не только открыть свое дело, но и социально ориентированы. Представители центра тесно сотрудничают с государственными органами, потому что сами мы не можем решить все проблемы, - рассказывает Гулия Жангирова.

Одним из таких совместных социальных проектов стал фестиваль «Саналы урпак», в котором приняли участие свыше 300 родителей особенных детей. По словам Гулии Жангировой впервые в таком большом количестве в формате офлайн семьи детей с инвалидностью смогли обсудить волнующие их вопросы с представителями сферы здравоохранения, образования и спорта.

- Родители задавали неудобные вопросы и даже были моменты когда обстановка накалялась, но в целом все прошло хорошо и участники получили нужные им ответы. На фестиваль также была приглашена гостя

Путь к своей независимости

из столицы Динара Наумова, которая несмотря на сложный диагноз, достигла большого успеха в сфере спорта и бизнеса, а также входит в молодежный совет при Президенте страны. Пример жизни Динары Наумовой еще раз доказывает, что каждый из нас способен добиться многого, - говорит Гулия Жангирова.

Вопрос содействия матерям особенных детей — один из приоритетных в центре развития поддержки женского предпринимательства. Наряду с ними помощь оказывается и многодетным, но консультанты и коучи не выдают продуктовые наборы, вещи или денежные средства, как поступают во многих неправительственных организациях. Деловые женщины к решению проблемы нуждающихся подходят по деловому — они предлагают начать бизнес.

- Самое главное - это идея и если ее твердо обозначить, то можно и с нулевым капиталом открыть свое дело. Каждая женщина уже красива тем, что она женщина, но если она еще и умная, то сможет достичь максимального успеха. Не надо сидеть сложа руки и ждать откуда-то помощи, необходимо самой предпринимать усилия. Я не

поддерживаю иждивенческие настроения ни у многодетных ни у матерей особенных детей. Это унинительно, когда она ходят по организация и общественным фондам с просьбами о продуктовых пакетах. Наши бабушки, которые также воспитали по несколько детей и пережили суровые времена, наши матери, которым порой тоже было нелегко, никогда так не поступали. Сегодня же, когда государство успешно развивается и оказывает всестороннюю поддержку гражданам тем более надо стремиться к независимости от нужды, - считает ментор.

В центре поддержки развития женского предпринимательства жительниц региона обучают швейному, кондитерскому, сырному делу, парикмахерскому искусству и другим профессиям, востребованным на рынке труда. Обучение бесплатное для слушательниц и тренеры - бизнесвумен также выступают в роли волонтеров. В этом году сертификаты получили 74 начинающие предпринимательницы, а вот консультацию получили в разы больше.

- Если для обучения на курсах тренеры выбирают наиболее нуждающуюся женщину, то советы как правильно вести

бизнес мы даем каждой обратившейся. Многие предпринимательницы, особенно на селе, ведут дело по наитию, иногда годами работают в ущерб себе. Все потому, что им не хватает финансовой грамотности, а порой даже обычного образования. Есть женщины, которые мало знакомы с государственными программами, а ведь их немало — это и развитие массового предпринимательства, где можно выиграть грант в более чем один миллион тенге, гранты акима области и города, программа «Колдау», различные проекты для молодежи. Надо просто стремиться жить лучше, а государство предоставляет для этого все инструменты, - отмечает Гулия Жангирова.

Карагандинка уверена — деловая женщина не только занимается бизнесом, она еще и выражает активную гражданскую позицию. Самое же главное в том, что она является матерью и должна воспитать в своих детях уважение к своей стране, Президенту и привить любовь к своему народу. Только с таким поколением можно уверенно смотреть в будущее.

Т.Калугина

Мы - шахтерская семья

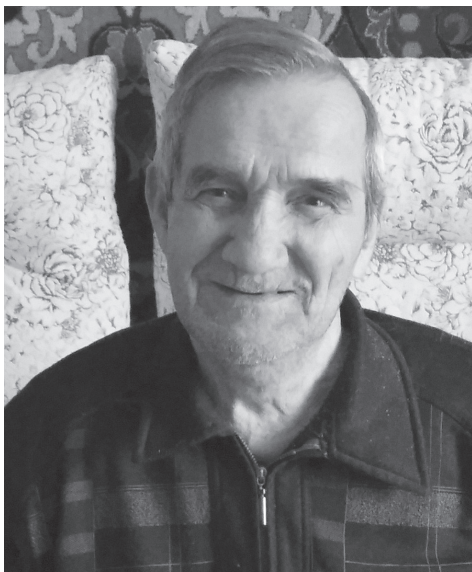
В Карагандинской области шахтерскими династиями мало кого удивишь. В угольном регионе, где и в областном центре и моногородах расположены одни только шахты — это отрасль промышленности является основной.

Одной из таких династий, где общий горняцкий стаж насчитывает больше 100 лет является семья Поповых — Ивановых. Есть еще одна особенность — все в этой семье работали и продолжают работать на одном предприятии.

Связующим звеном и центром этой семьи является Елена Иванова, которая отдала шахте Абайская 34 года. А основал династию ее отец Михаил Попов, который также проработал на этом предприятии 40 лет. В этом году семья отметила бы 90 летний юбилей отца и деда, но Михаил Тарасович не так давно ушел из жизни.

- Отец родился и вырос в России — Кемеровской области. Она также как и Карагандинская область известна своими шахтами. Поэтому судьба его наверное была сразу предопределена — после школы папа поступил в Кемервский горный институт по окончании которого получил распределение в Казахстан, - рассказывает Елена Иванова.

Молодого специалиста сразу же направили в Абайский район,

где заработала шахта № 6-7. Свое наименование «Абайская» она получит гораздо позже — в конце 90-х годов. Здесь на этом угольном предприятии молодой горный энергетик и проработал долгие годы. Здесь же встретил свою супругу Людмилу, с которой прожил всю жизнь. Жена после окончания Абайского горно-техникума также трудилась на этой шахте, правда, не так долго,

как все члены династии Поповых — Ивановых. По состоянию здоровья Людмиле Ивановне вскоре пришлось поменять работу.

А вот их дочь Елена также как и Михаил Тарасович даже не задумывалась о будущем месте работы.

- В семье разговоры были только о шахте, новых угольных месторождениях, новом оборудовании которое поставляли

на предприятия, тоннах, выданных на-гора. Поэтому сразу же после школы я решила идти на Абайскую, которая по сей день является основным градообразующим предприятием нашего 30-тысячного городка. Но родители предложили сначала поступить в вуз. В Карагандинском политехническом институте тогда многие факультеты были привязаны к горному делу. Я

выбрала специальность «Экономика горной промышленности» и по окончании института вернулась в родной город на родное предприятие. - продолжает Елена Иванова.

По уже сложившейся семейной традиции именно на шахте Елена Попова встретила свою судьбу — проходчика Владимира Иванова. С тех пор они вместе уже не один десяток лет.

Владимир Викторович шахтерское дело изучил не только как горняк, проработавший в самом опасном и труднодоступном месте, но и знает об этой работе как спасатель, которым трудился после шахты. А последние годы Владимир Иванов преподает в учебном центре «Шахтер», где обучает будущих горняков. Общий стаж мастера горного дела 35 лет.

По стопам родителей пошли и дети Владимира и Елены Ивановых. Оба трудятся на предприятии, где некогда работали дедушка и бабушка, а потом и родители. Старший Сергей после окончания Карагандинского технического университета вот уже как восемь лет работает механиком участка автоматики и связи, а младший Алексей - инженер энергетик участка подземного электроцеха. У него пока самый небольшой стаж работы в дружной династии Поповых — Ивановых.

- Сыновья самостоятельно выбирали будущую профессию. А когда сначала старший, а потом и младший решили работать в горной промышленности, то мы с супругом не стали отговаривать их. Шахта — не просто для нас привычное дело, в ней вся жизнь нашей семьи. Это наша судьба.

С.Ахметова

■ АЛАШ ҚОЗҒАЛЫСЫНА – 150 ЖЫЛ

Қазақ деген сөздің, ұлттың, мемлекеттің баламасы Алаш біз үшін. Қазақ о баста Алаш деп ту көтерген, Алаш деп жауға шапқан, Алаш деп хан сайлаған, елдік, мемлекеттік мұраттың бәріне ұран болған – осы Алаш сөзі. Ұран көтерген аруақты сөз, арқалы рух десе болады. Сондықтан, Алаш қайраткерлері ұлттық мемлекеттіліктің негізін қалады деп айтуға толық қақылымыз. Бұл қозғалыс ХХ ғасырдың басында пайда болып, қазақ халқының ұлт-азаттық күресінің шарықтау шегіне айналды. Алаш партиясы ұлттық демократияның бастауында тұр әлі күнге... Оған жуық арада жетеміз бе, жоқ па? Әуелі Алла, одан соң ұлттың сапасы, халықтың қабілеті шешеді бұл мәселені. Биыл еліміз Алаш қозғалысының құрылғанына 105 жыл толуын атап өтуде. Бұл – қазақ халқының тарихындағы маңызды оқиға емей не?!

Алаш жолы – азаттық жолы

Қазір, тәубе, Қарағанды көлемінде Алаш қозғалысының 105 жылдығына орай апталық өтуде. Басқа жерлерде байқала бермесе де, біздің аймақ қолға алып-ты. Қарағанды аймағы елдіктің жолына жанын жаялық етіп төсеген Алаш арыстары көптеп шыққан аймақ қой, оны да ескерген жөн. Алаш Орда үкіметінің негізін қалаушы тұлғалар Әлихан Бөкейхан, Әлімхан Ермеков, Жақып Ақбай, Имам Әлімбек, тағы басқалары осы топырақтың тумалары. Бұдан 105 жыл бұрын 1917 жылдың 12 желтоқсанында, Орынбор қаласында өткен 2-жалпықазақ съезінде Алаш Орда үкіметі құрылғанын жариялаған да осы тұлғалар болатын. Орынбор қаласындағы жалпықазақ съезі 17 жылдың 5-13 желтоқсаны аралығында өтті. Міне бүгінгі Алаш апталығын арнайы осы датаға белгілеп отырған жергілікті биліктің көрегендігін және бір атап өткен жөн.

Елдің азаттығы жолында күреске шыққан алаштықтарға ештеңе бөгет бола алған жоқ. Қамады, сабады, ұрды-соқты, ең соңында мұншама қайсар рухты жеңе алмасын білген Сталин оларды атып тынды. Оған дейін жасып, алған бетінен қайтар деген оймен ойларына келгенін қылып бақты. Ұлтын сүйген жүрек сондада қайтпайды екен ғой. Ұлттың бақыты мен теңдігі жолында көрген теперіштен жасымайды екен. Неткен қайтпайтын, тайсалмайтын, тартынбайтын, өлмейтін, өшпейтін асқақ жан иелері десеңізші?! Шынтуайтында олардың жаны Алаштың, ұлттың жаны еді, жүректері қазақтың жүрегі ғана емес, тірегі-тұғын. Қысқасы, бұлардың қайсысы болсын қазақ ұлтының жан-жүрегі мен асыл ділінің адалбақаны. Ондай асқақ рухты аттың не, атпадың не – бәрі бір. Сана мен рухты оқ алып кетпейді екен. Қазақ ертегілерінде айтылатын «суға салса – батпайтын, отқа салса – жанбайтын» сол рух пен сана қазақпен күні бүгінге жасап келеді. Салып кеткен сара жолдары жер бетін-

де соңғы қазақ қана емес, түркі текті адам қалғанша қызмет ете береді. Әрине, алаштықтардың жолын тұтқан қазақ та мәңгі өмір сүре бермекші.

Жалпықазақ съезі 1917 жылдың 5-13 желтоқсаны аралығында Орынборда өтті дедік. Съезде алғашқы баяндаманы Әлихан Бөкейхан жасады. Оның баяндамасы жөніндегі қабылданған қаулыда – қазақ автономиясы, милиция (жасақ) және Ұлт кеңесі мәселелерін қарауға жеті кісілік комиссия құрылады. Ал құрылған комиссияның атынан Халел Ғаббасов автономия, милиция және Ұлт кеңесі туралы баяндама жасайды.

Ұлттық автономия үкіметінің құрамындағы халық милициясы, Қазақ автономиясын құру туралы баяндама оқыған Халел Ғаббасұлы сөзін осылай бастады. «Егер әркім өз басын күйттеп, ешкім ешкімге бағынбаса азамат соғысы басталып кетуі мүмкін. Анархия толқыны мемлекеттің бүкіл аумағын шарпып барады. Үлкен қалалар, шағын ауылдардың бәріне кірді. Қазақтар тұратын мекенге баса-көктеп кіру алдындағы монархия адамдардың өміріне, мүлкі мен үйіне қауіп төндіреді. Адамдар қорғансыз қалды. Осындай күрделі кезеңнен шығудың бір жолы – қазақтың аудандары мен облыстарында іргелі мемлекет құру. Егер анархия қазақ облыстарын шарпып кетсе, қазақ халқына толығымен құрып кету қаупі тууы мүмкін. Сондықтан, қайғы-қасіреттен сақтау үшін халықтық әскер – халық милициясын құру керек», – дейді Халел Ғаббасұлы.

Сонымен қатар, автономия құру ісіне байланысты Халел Ғаббасұлы Әлихан Бөкейханның рөлін ерекше атап, жаңа автономияны «АЛАШ» деп атауды ұсынды. Біраз талқыдан соң 1917 жылдың 12 желтоқсанында съез делегаттары уақытша ұлттық кеңесті – Алаш Орданы құрды. Ал көпшіліктің дауысымен Алаш Орда Үкіметінің төрағасы болып Әлихан Бөкейхан сайланды.

Кейіннен бұл туралы Әлімхан Ермеков

«Сарыарқа» газетінің 1918 жылғы 22 қаңтардағы №28 санында: «Декабрьдің 12-сі күні, түс ауа, сағат 3-те дүниеге АЛАШ автономиясы келіп, азан шақырылып ат қойылды. Алты алаштың баласының басына ақ орда тігіліп, АЛАШ туы көтерілді. Үлкен ауылдарға қоңсы қонып, шашылып жүрген қырғыз-қазақ жұрты өз алдына ауыл болды. Отансыз жұрт Отанды болды» деп жазған болатын.

Осыдан бастап Алаш Орда автономиясы өз жұмысына кірісті. Ал 1917 жылдың 20 желтоқсанында Әлихан Бөкейхан Сібір облыстық кеңесіне жеделхат жолдап, «Алаш» автономиясының және «Алаш Орда» уақытша үкіметінің құрылғанын хабарлады.

Жалпы Алаш қайраткерлерінің мақсаты – ұлттық тәуелсіздікке қол жеткізіп, қазақ қоғамын жаңғырту, заманға сай халықты бейімдеу болғаны белгілі. Алаш Орда автономиясының мемлекеттік идеясы қай заманда да өзекті, бұл бүгінгі Тәуелсіздік мерекесімен ұштасып жатқан құбылыс.

Қозғалыстың белсенді қатысушылары Кеңес өкіметінің «ұлтшылдары» мен «халық жауларына» қарсы күресі барысында 1920-1930 жылдардың аяғында қуғын-сүргінге ұшырады. Қазақ халқының көрнекті және білімді қайраткерлерінің тұтас шоғыры жойылды.

Алаш Орда қайраткерлерін 1955 жылы ақтады, бірақ олар тағы отыз жыл ресми тарихтан тыс қалды. Тек 1988-1989 жылдары Қазақстан Компартиясы Орталық комитетінің шешімімен А.Байтұрсынұлының, М.Дулатовтың, Ш.Құдайбердіұлының, М.Жұмабаевтың шығармашылық мұрасы ашталды. Бірте-бірте халыққа Алаш партиясы көшбасшыларының есімдері қайтарылып, олардың шығармалары жарияланды.

Бекжан Бактияр

■ АЛАШТЫҢ АҚ ЖОЛЫ

Ұлт көсемі хақында

Әлихан Нұрмұхамедұлы Бөкейхан! Бұл есім – Алаш-Қазақ дейтін ұлы ұлттың тарихында алтын әріппен жазылып, осы елдің жан-жүрегінен өшпестей орын алды. 1866 – 1937 жылдардың аралығында ғұмыр кешкен Әлихан атамыз небір қиындықтың өткелінен өткен, аласапыран уақыттың тас қамалын жарып шыққан текті тұлға. Қараңғыны қақ айырған Күннің жарық сәулесі секілді. Бейнелеп айтқанда, меңіреу мұз құрсаған мұңлы аймақты тесіп өтпекші болған Алаштың мұзжарғыш алып кемесі десек те болады. Әттең, ғазиз жанның арман-мақсаттары орындалмады. Өте өкініш те, осы шығар.

Егер Әлихан Нұрмұхамедұлының ойға алғаны орындалып, армандары салтанат құрып, мақсаттарының межесіне жеткенде – бүгінде біздің ұлт керемет дамыған Жапонияның не алдында, не жетеқабыл ірі мемлекеттердің бірі болар еді. Осы ретте алаштанушы, жазушы-ғалым Тұрсын Жұртбай ағамыздың көптеген еңбектерін бүгінгі жұртшылық, оның ішінде жас ұрпақ тегіс оқыса дер едім. Әсіресе, «Ұраным – Алаш!..» дейтін зерттеу еңбегінде ұлт көсемі Әлиханға қатысты құнды деректер жинақталған.

Әлихан Бөкейхан – ұлттық реформатор. Оның ұлы жүрегі өз ұлты деп соқты. Жаңа дүниені, жақсы өмірді жасағысы келген жарқын тұлға. Өйткені, қаншама ғасырлар бойы көшпелі қоғамда жүрген қазақты әлемдік айналымға кіргізіп, өркениетке ілестірмек болды. Бұған бір-екі мысалды Түрсекеңнің аталмыш зерттеуінен көрейік: «...Қарауылға бірінші болып ұлт көсемі – «кәрі көсем», «Алаш» партиясының төрағасы, «Алашорда» үкіметінің премьер-министрі Әлихан Бөкейханов ілінді. Кеңес чекистерінің Ә.Бөкейхановтан қауіптенетіндей жөні бар еді. Жер жөнінде алаш көсемі Әлихан Бөкейхановтан асқан білімді маман сол кездегі кеңес өкіметінің мемлекет басында да жоқ болатын. Патшалық Ресейдің ең беделді ғалымдары мен әскери барлаушыларынан, отарлау жүйесінің идеологтары мен теоретиктерінен құралған академик Щербинаның экспедициясының құрамында он жыл бойы зерттеу жүргізген Әлихан Бөкейханов ел мен жер жөніндегі мәселенің астарын бүге-шігесіне дейін білетін. Оның пікірімен Щербина, Швецов іспетті ғұламалар да есептесетін. Сондай-ақ, қазақ жері үшін Әлімхан Ермеков екеуі Ленинмен де бетпе-бет келіп, өз тұжырымдарын дәлелдеп шығып еді».

Қазақ АССР халық комиссарлары кеңесінің төрағасы В.А.Радус-Зенькович 1921 жылы 13 маусымда Орынборда РКП(б)-ның 1 қазақстандық партия конференциясында: «...Егерде әлгілі Бөкейхановқа келетін болсақ, ол – қазақ даласының асқан білгірі. Оны тиімді пайдалана білу керек. Ол алдағы уақытта да техникалық қызметкер ретінде жүріп те ықпал жасауы мүмкін, бірақ та ол жергілікті жердің жағдайын тез аңғарады, сонысымен де үлкен көмек көрсетеді. Ол қазақ тұрмысының нағыз әмбебап энциклопедиясы, өлке тарихының оқымыстысы. Ешқандай кітап оны алмастыра алмайды. Бізге осындай, әрине, біздің бақылауымызбен және басшылығымызбен жұмыс істейтін кадрлар өте қажет...», -

деп конференция делегаттарына түсініктеме берген екен.

Әлихан Бөкейханның басқалардан басты ерекшелігі – ақсүйектік мінезінде. Бұл – төре тұқымына жазылған дала заңы. Ұлы бабасы Шыңғысханнан бергі азулы хандардың біразының бойында сақталған тектілік, елді соңына еріте алатын қырағы қабілет, далаға тән деғдарлық, бекзаттық болмыс тәрізді асыл қасиеттердің бәрі де бір өзіне жинақталған. Бір сөзінде: «Ұлтына, жұртына қызмет ету – білімнен емес, мінезден» - деп текке айтпаған. Мінез демекші, сондай ұлы тұлғаның мінезінде көшбастар көсемге лайық үш қасиет бар екен. Біріншісі – әділ де турашылдығы. Екіншісі – алдына келген адамның мысын басатын өзгеше жаратылыс иесі екендігі. Үшіншісі – қайырымды, бауырмал, жаны ашығыш, өте сезімтал болғандығы. Бұған қоса, білім мен ғылымға да бай болған адам. Шығыс ойшылдары, оның ішінде Әбунасыр әл-Фараби секілді дала данышпаны дейтіндей, энциклопедиялық – ғұлама білімді мейлінше мол игерген. Оған бір ғана мысал айтайық. Сонау абыр-сабыр заманның өзінде бір жағынан Ресей патшалығы, екінші жағынан Кеңес большевиктерінің зымыян іс-әрекеттерінен қазақ елін арашалап, өз алдына дербес мемлекет құрғысы келгені. Дәлел ретінде, Тұрсын Жұртбай ағамыздың зерттеуінен және бір үзінді келтірейік: «...1917 жылы шілде-тамыз айларында Жалпықазақтық 1 құрылтай шақырылып, «Алаш» партиясы тарих сахнасына шықты. Алаш автономиялы мемлекеті жарияланды. Сонда Алаштың біртұтас ұлттық идеясы бес түрлі тұжырымға негізделді.

Бірінші ұстаным: жер, жер және жер. Жерсіз Отан жоқ. Ұлт көсемінің ұйғарымы бойынша: «Қазақтың байырғы жерін қашан қазақтар өз бетінше ғылым мен техникаға сүйеніп толық игермейінше, жер жеке меншікке де, қоныстанушыларға да берілмейді».

Екінші ұстаным: жердің астындағы, үстіндегі, аспанындағы барлық игілік қазақ мемлекетіне қызмет етуі керек. Ұлт көсемінің айтуынша: «Оның әр бір түйір тасы қазақтың өңіріне түйме болып қадалу керек».

Үшінші ұстаным: толықтай экономикалық тәуелсіздік пен бірлікке қол жеткізуге ұмтылу. Ұлт көсемінің жобасы бойынша: «Қазақтың жерінде өндірілген жер уыс жүн сол мемлекеттің азаматтарының үстіне тоқыма болып киілуі керек».

Төртінші ұстаным: қазақ мемлекетінде мемлекет құрушы ұлттық тіл, дін, діл үстемдігі болуы керек.

Бесінші ұстаным: біздің түпкі мақсат – тәуелсіз ғылымға,

ұлттық салт, дәстүрге негізделген заңға сүйене отырып, Жапонияның үлгісіндегі ұлттық – демократиялық мемлекет құру».

Мұндай мықты мемлекеттік мүдде, ұлтына жаны ашыған адалдық, қазағын бар әлемнің алдына танытқысы келген ұлы ұстанымдар –Әлихан Нұрмұхамедұлының ғұмыр бойғы ұстанған бойтұмардай қасиетті қағидасы еді.

Рухы мықты, ар-намысы өте жоғары, табиғи парасат-пайымы, алған білімі мен өмірлік тәжірибесі мол Алаш көсемінің мына сөздерінде де терең мағына, үлкен шындық жатыр. Мәселен: «Тіл үшін күрес неге жүріп жатыр? Қазақ тілі деген не? Қазақ тілінің ар жағындағы жатқан мәселе – жер. Біз мына жерді қазақ болып, қазақша сөйлеп қана қорғай аламыз», «Қиаметке шейін қазақ, қазақ болып жасамасқ». Әлихан атамыздың қанатты сөздері бүгінгі жастарға үлгі-өнеге болсын деген ниетпен тағы кішке-не зер салайық: «Біздің жұрт бостандық, теңдік, құрдастық, саясат ісін ұғынбаса, тарих жолында тезек теріп қалады», «Жер десе дірілдемей болмайды: жер мәселесі – өмір сүру мәселесінің зоры», «Қазақты автономия қылсақ, Қараөткел – Алаштың ортасы, сонда университет салып, қазақтың ұл-қызын оқытсақ, «Қозы Көрпеш – Баянды» шығарған, Шоқан, Абай, Ахмет, Міржақыпты тапқан қазақтың кім екенін Еуропа сонда білер еді-ау», «Ұлттың жоғын ұйықтап жүріп емес, ояу жүріп іздеу керек», «Қазақ баласы бірігіп, тізе қосып іс қылса, халықтық мақсат сонда орындалады».

Иә, айта берсек, Әлихан Нұрмұхамедұлы Бөкейхан атамыздың қазақ мемлекеті, қазақ қоғамы үшін істеген ізгілікті істері, еткен ерен еңбегі ұшан-теңіз. «Ол – туған жерін қасиеттеп қадір тұтқан, туған елін жанындай сүйіп, жанашырлықпен сезінген мемлекетшіл, отаншыл, ұлтжанды қайраткер еді. Жеке басынан гөрі, жалпы ұлттың, халықтың мүддесін жоғары қойған болатын. Туған жері мен елін қызғыштай қорып, болашақ ұрпағы үшін ерен еңбектер атқарып, осы жолда өзін құрбандыққа шалды», - дейтін айшықты анықтама бүгінгі элихантанушылардың бәрінде кездеседі. Бұл – ұлттың үні, халықтың сөзі.

Ендеше, Әлихан атамыздың және жанындағы алаш арыстарының аппақ армандары мен мерейлі мақсаттары уақыт өте келе орындала бастағанын көріп отырымыз. Соның бірі, ең бастысы – Тәуелсіздік!

Әлімжан Жақан.

Қарағанды қаласы.

■ КЕНЕСАРЫ ХАННЫҢ ТУҒАНЫНА – 220 ЖЫЛ

Кенесары Қасымұлы – қазақ халқының ұлттық ба-тыры. Аты аңызға айналған алаштың ардақтысы. Соңғы ханның өзгешелеу өмірі, күреске толы жалынды жылдары жайында тари-хи деректер және әдеби-көркем дүниелер әр түрлі басылымдарда жарияланып келді, жеке жинақ болып та шықты, әлі де жарияланбақ. Елі үшін шыбын жанын шүберекке түйіп, қасық қаны қалғанша жаулары-мен шайқасып өткен ары-стан азаматтың айбынды бейнесін – қазіргі тәуелсіз мемлекетіміздің әрбір тұрғыны толық білсе, нұр үстіне нұр болар еді.

Негізінен, тарихи Кене-сары мен әдеби Кенесары тығыз байланысты. Тек қана Кеңес дәуірінде біраз бұрмаланғаны бар. Де-генмен ел аузында, халық жадында батырдың биік бейнесі жақсы сақталды. Тарихи һәм көркем бағытта да Кенесарының өр рухы, асқақ тұлғасы көкжиектен көрінеді.Талай-талай романдарға жүк болар осынау образ уақыт өткен сайын күрделеніп келе жатқан сияқты.

Міне, менің алдымда белгілі жазушы Илияс Есенберлиннің 1969 жылы Алматыдағы «Жазушы» бас-пасынан шыққан «Қаһар» атты тарихи романы жатыр. Парақтары сарғая бастаған жәдігер туындыдан хан Кенені қайталап тағы оқып отырмын. Осыдан елу жылдан аса бұрын жарық көрген бұл кітаптың дәл бүгінгі уақытпен үндесіп, тамырының бүлкілдеп тұрғанына таң қаламын.

Шығарманың шы-райы – шындық дегенге еш күмән жоқ.Тарихи тақырыпқа жазылған аталмыш дүниенің не-гізгі өзегі де осында жа-тыр. Тарихи шындық пен көркем шындықтың ара-жігі астасып, тұтас бір әлем танытқандай. Қаламгер ба-сты кейіпкер Кенесарының ішкі табиғаты мен сыртқы кескін-келбетін шағын штрихтар, үзік детальдар арқылы әдемі ашып, үлкен психологиялық талдау жасаған. Кейіпкердің жан дүниесіне тереңдеп үңілген сайын, шығарманың ше-берлік деңгейі биіктей түскен.

Кенесарының терең ойлылығы, ішкі иірімді-толғанысқа көбірек берілу, сондай-ақ, кей-бір іс-әрекеттері – арғы бабасы Шыңғыс ханға қатты ұқсайды. Романда монолог, психологиялық қақтығыс, драма – бәрі бар. Бас қаһарманның бар ойы– отаршылдық езгі-ден құтылып, жеке басына билік және халқына азаттық алып беру. Осы жолда күллі ғұмырын ат үстінде өткізіп, сан соғысқа қатысқан есіл ерді Ілекең өте жіңішке жолмен, сол кездегі «иіс-шілдерден» тайсалмай-ақ, өз дәрежесінде алып шыққан екен.

Енді бір сәтке туы желбіреген туындыны тыңдап көрелік: «...Осы ауылдардың Қазықұрт жағындағы бір биік төбе басында бір адам тұр. Қой-қозысы маңырап, балалары жылап, азан-қазан болып жатқан ылдидағы жұрттан қашып шыққандай.

Сонау көз ұшында ноқаттай болып көрінген

көк тұйғындай қиялы әлдеқайда алыстап кеткен.

Бұл – орта бойлы, арықтау тарамыс денелі, жатаған келген ат жақты сарысұр кісі. Сәл қызғылт тартқан қыран көзді, жуан балуан мойынды. Ашық жүзіне жараса біткен сәл келтелеу қыр мұрнының астында шағын ғана мұрты бар. Қою шоқша сақалы сүп-сүйір. Сақал-мұрты күңгірт сары. Басында жарғақ тысты құндыз тымақ, қара мақпал жеңіл құндыз ішігінің сыр-тынан бозғылт түйе жүн шекпен жамылған. Аяғында атқа мінуге ыңғайланып тігілген, орта қоныш көк салмен өрнектелген сап-тама етік. Отырған отыры-сында, тұрған тұрысында ілтипаттық пен тәкәппарлық қатар аңғарылады. Сәл шегір тартқан өткір қырағы көзі қарағанда адамның ту сыртынан өткендей. Сараң қимылы, жұмыла біткен жіңішке еріндері, аз сөйлеп, көп тыңдайтын адамды сездіреді. Егер тұлғасына, көңіл райына қарасақ, ішінде тұнып жатқан үлкен ақыл, бұлқынып сыртқа шыққысы келген жігер барын ұғасың.

Бұл Абылай ханның немересі, Қасым төренің ортаншы ұлы Кенесары еді». Осынау шағын ғана үзіндіден кейіпкеріміздің таудай тұлғасы мен адамдық болмысын анық аңғарамыз. Биік төбенің басына шығып, қиялы көкті кезген жауын-гер жігіт дәл сол сәтте ата-сы Абылай ханнан аумай қалған.

Қалың ойға шомып, өткен өмірі мен бұлыңғыр болашағын көз алдынан сырғыта өткізіп жатқаны – алысқа ұшайын деп қомданып тұрған ақсұңқар құстың дауыл алдындағы тәуекел тірлігіне дәл келетін-дей. Ормандай қою ойлар өз иірімде тартып, аласа-пыран мезгіл санаға салмақ салып, артынан сағымдана беретіні қалай?.. Жасыл туың неге жайқалмайды? Азаттықтың ақ таңдары қайда, әлде адастым ба?.. Көнеден келе жатқан жіп-сіз жалғастығымыз үзілетін болғаны ма? Кененің ішкі ойы тым үрейлі. Сөзіміз нанымды болу үшін кейіп-керімізді тағы сөйлетейік: «... Хандыққа таласудың екі жолы бар. Оны сан айқастан өткен Кенесары жақсы біледі. Бірі – саған хан билігін әперем деген халықтың артында тұрып басқара білу. Екіншісі – соңынан ерген қолдың алдында жүріп ерлігіңмен өзіне тартып алу.

...Қалың бұқараның тәуелсіздігін қорғау арманы мен сенің жұрт билігін қолға алам деген көкейкесті тілегің ұштасып жатқанда, соңынан ерген қолдың артында емес, алдында болуың қажет. Сон-да ғана саған қара халық се-неді, соңынан ереді. Бұқара өз басының қамы үшін емес, халқың үшін алысып жүргеніңді көзбен көргені жөн. Сөйткен күнде ғана, арманыңа жетсің. Халық өзі арманыңа жеткізеді».

Осындай шешімге келген Кенесары, кенет тізесін бүгіп, беліндегі Исфаһан шебері

соққан наркескенін суырып алып, қылшылдаған суық жүзінен сүйді.

-Анадан қорқақ болып тумап едім, -деді кенет даусы дірілдеп кетіп,-арманыма жеткенше қорқақтық білдір-сем, өз қанымды өзім ішейін, осы сертіме түсі суық нарке-скен сен куә бол!».

Қылыштың жалаңаш жүзін сүйіп, серт беру – қазақ батырларының ежел-ден келе жатқан текті әдеті. Бірақ жүрегі түкті, қайсар Ке-несары әлгі сертті сөзді айта тұрып, даусы неге дірілдеді? Әлде, сондай салмақты сөз бен ауыр анттың тым-тым жауапкершілікті жүктетінінен бе, болмаса анасы атынан айтылғандықтан ба екен? Сірә, жазушы бұл арада Кенесарыны қанша қатыгез болса да, жүрегінің адамша соғатынын дәлелдегісі келген болу керек. Тура осы қылтадан психологиялық нәзік иірімдер мен мұңдалайды. «Көшпенділер» трилогиясы жөнінде зерттеу жазған жазушы Хасен Әдібаев Кенесары туралы мынадай анықтама береді:

«... арыстан тұлғалы ата-сына тетелес тұрған бейне – Кенесары. Күрделі өмірімен, қым-қиғаш тіршілік-тұлғасымен көз алдымызда жалындап Қасым төренің қанды азу бөлтірігінің (екі жағында ұяласы Наурыз-бай мен Бопай) кесек бей-несін тарихи шындық деп қабылдаймыз: Құнанбай, Игілік құздарынан табыла-тын Кенесары ішкі иірім, қайшылығымен тұлғалы образға айналған. Әйтсе де Абылай немересінің баққұмарлығын, найза бойламас қулығын, қатыгез сұмдығын тікелей айыптай бермеу керек сияқты».

Романның «Қаһар» деп аталуы да – соңғы ханның сұсты бейнесі мен жолбарыс қимылынан туындағандай. Тақырып тым тереңнен ба-стау алған. Әдетте, адамның ішкі қатпарлары, сыртқы көріністері тегіс қамтылғанда ғана, оның психологиялық портреті айқын шығатыны белгілі. Олай болса, мынаны қараңыз:

«Кенесары бір қиын мәселені шешерде қалың қабағын қарс жауып, бір қолымен исфаһан семсерінің сабынан ұстап, темір торға қамалған жолбарыстай, ақ орданың ішін кезіп, ерсілі-қарсылы жүре, көп ойланатын. Мұндай кезін-де сұлтанның сырт бейнесі шынында да жолбарысқа ұқсас қаһарлы болатын, жел-кесі күдірейіп, өткір көздері әдеттегісінен гөрі қызара түсіп, тірі жанға тіл қатпай, сұстана қалатын. Осындай ашулы-ойлы шағында оның үстіне ешкім батып кіре ал-майтын, өйткені ол бұл кезде жайшылықтағыдай емес, адам көңіліне қарамайтын қатал келетін ...»

Негізінен, тектіліктің де түп-тамыры қаталдықта жатқанға ұқсайды. Жауы-на қаһар төгу, қатал болу – төре тұқымына сонау Шыңғыс хан заманынан бері келе жатқан қатаң қағида. Қанмен сіңген заңды бұзуға ешқайсысының хақы жоқ.

«Туады ерлер – ел үшін» дегендей бұл әулеттің атам заманнан батырлыққа бір табан жақын екені баршаға аян. Кенесарының көзсіз ерлігін мына жолдардан-ақ аңғаруға болады:

«...Көкбурылдың үстіне тік түрегеліп тұра қалып, «Абылайлап» қамалға қарай құйындата жөнелді. Көкбурылдың үстінде ажал-дан қорықпай түрегеліп шауып бара жатқан Кене-сарыны көргенде ешкім де орындарында тұра алма-ды. «Абылай!», «Ағыбай!», «Атығай!», «Қабанбай!» деп ұрандап бекініске лап қойды. Айқай-шудан жер сілкінеді».

Жауға қарсы ұмтылған көкжалдың жебе-жүрісін жазушы осылай су-реттейді. Мұнан асқан әжеттік, тәуекелділік жоқ та шығар. Жүректі толқытып, қанды қыздырар осындай қимылдар – он жылға созылған ұлт-азаттық көтерілісте сан рет қайталанған болар.

Кене ханның жаужүректі батырлығы мен салқынқанды қолбасшылығы қатар атала-ды. Мәселен, Иосиф Гер-бурт Жүсіптің ойы былай дейді:

«...Әрине, осы биылғы жаздағы жеңістерден кейін басқа адам болса, лепір-ген үстіне лепіре түсер еді. Ал Кенесары... Жоқ, жоқ, бұл жай қазақ емес, бұнда бір елге аға боларлық

ақыл бар. Әттең! Әттең! Елі кішкентай жұрттың, ардақты ұлдарының даңқы да кішкентай. Дәл осы шоқша сақалды, шегір көз қазақ Еуропа елдерінің қолбасшыларының қайсысымен салыстырсаң да, батырлық, айлақорлық жағынан кем соқпас еді, бірақ кішкентай халықтың ұлы...».

Адам ретінде де, қолбасшы – хан тұрғысынан алып қарағанда да Кенесарының арма-ны асқақ, мақсаты ірі болатұғын.

Осы айтылған пайымды пікірлерден және жазушы еңбегінен келтірілген үзік-үзік сырлардан біз іздеген Кенесары ханның табиғи даралығы мен жаратылыс болмысын танып, оның жаңа дәуірге лайық ірі саяси тұлға екеніне көзді жеткізуге болады.

Романның өн бойында Хан Кене бір сәт те ала-сармай, жоғары деңгейден көрінеді. Әрине, тек жақсы жақтарын ғана тізіп бер-ген деп айта алмаймыз. Кейбір жерлерінде басты қаһарманның пенделік іс-әрекеттерін де көріп қаламыз.

Мысалы, Жүсіп екеуінің арасындағы бір әңгімеден мынандай қорытынды шығады:

«... Осынау шоқша сақал, шегір көз, ақсары адамның ел мұддесінен шығу арқылы жетпек болған

жеке басының мақсаты да бар екенін аңғармаған. Ал Кенесары болса, тоқсан тілектің түйінінен жаралған адам. Оның мінезі де, ішкі дүниесі де сала-сала, онда Абылайдың ала туын құлатпай ұстайын деген арман да бар, бір руды емес, бар қазақты билесем деген баққұмарлық та мол, атадан әкеге, әкеден балаға мұра боп қалған өзге сұлтандардан алмақ кек те жүректе сақтаулы, соңынан ерген жұрттың құрметіне бөленсем деген сезім де күшті. Осының бәрі бір Кенесарының басында».

Иә, мұндай азын-аулақ пенделік кемшіліктері, кісі қанын мойнына жүктеген күнәлары, ауылдарды ша-уып-тонап, қанға бөктірген қатыгездіктері түгелдей жиналса да – Кенесарының асқақ бейнесі мен өр ру-хын еш төмендете алмас еді. Ол – қазақ халқының мақтаншы.

Осынау ірі тарихи тұлғаның кекті де текті өмір жолын, саяси күресін, яғни азаттықты аңсаған ұлы істерін ұрпақтан-ұрпаққа ұғындырып, келешекке ми-рас етсек, қателеспейтініміз анық.

**Әлімжан Жақан,
Е.А.Бөкетов атындағы
Қарағанды университеті,
журналистика
кафедрасының аға
оқытушысы.**

■ МӘСЕЛЕ

Арқа әуелден төрт түлікке бай. Қора-қора қой, үйірлі жылқы тұяғының дүбірі жер қайыстырады. Алайда, “ұқсату жоқ, тапқан пайдада береке жоқ” деген малшы қатары көбеюде. Көптің алға тартары - мал базарының жоқтығы. Шынымен, мал базары болса, көкейдегі мәселе шешіліп, көңіл көншір ме еді?

– Қарап отырсаңыз, оңтүстік өңірдің бәрінде өздерінің арнайы мал базарлары бар. Олар қазіргі біз секілді өзбек саудагерлерді сарыла күтіп, солардың жолдарына телміріп отырмайды. Базарға апарып, өздері ойға алған бағасына өткізеді. Сонымен қатар, мал базарын бір кісі ашқан болса, сол кісі де табысқа кенеледі. Әр сатушы мал базарынан мал орнын жалға алса, оған берер жем-шөбін де сол жерден алуға тиіс болады. Сонда базар иесіне пайда бәссіз түседі. Қарағанды жұртшылығы осыны ойланса, – дейді “Сенім” шаруа қожалығының жетекшісі Нұркен Ақылбеков.

Расында, мал базары - көп кәсіпкердің көкейінде жүрген мәселе. Жер кіндігінде орналасқан Арқа өңірінде неге бір базар жоқ?! Мал базары дайын тұрса, ауылдағы көп ағайын малын бірігіп өзі қойған бағаларына өткізер еді деген ой келеді. Қазір көп ауылдың шаруалары өздіктерінен мал сата алмайды. Олар әлгіндегі өзбек ағайындарды тосады. Олар көңілдегі бағаға ала қойса бір сәрі. Сонда алты аталы ауыл ағайынының күні ала шапан киген алыпсатарға қарағаны ма?! Қысқасы, мал базары қалай да керек деген шешім үстінде мына

пікір туды.

– Қарағанды аймағында мал базары неге жоқ? Бар. Ми-хайловка шағын ауданында бар базар. Онда ел өздерінің тауықтарын, ит-мысықтарын саудалап отыр. Жем-шөп те бар. Әрине, ірі мал сатып жатқандар жоқ демесеңіз. Ал, үлкен оңтүстіктегідей мал базарына келсек, мына қасымызда орналасқан Көкпекті елді мекенінде ашылды мал базары. Оны біреу білер, біреу білмес. Кәдімгідей етіп, сырты қоршалып ішінде мал тұратын жеке орындарымен. Тіпті, шөп қоятын маясына дейін салынды. Бірақ, шаруалар басы бірікпей іс орта жолдан тоқтап қалды. Егер өздігінен сол базарды жандандырам деген адам болса, қолын

қақпас едік. Бірақ оған үкіметтен еш көмек берілмейді, – дейді облыстық ауыл шаруашылығы басқармасы басшысының орынбасары Сырым Бошпанов.

Басқарма басшысының сөзінше, оңтүстікте базар болуы ол қалыпты. Өйткені онда Арқадағыдай айдай алмай отырған малы көп кәсіпкерлер жоқтың қасы. Бары бірен-саран. Олар сол бірден екіден жетектеп апарып базарға саудалайды бар малын. Бізде бір сатқанда 15-тен кем сатпаймыз. Ол 15 малдың бәрін бірдей ылғи базарға жетектеп жеткізе аласыз ба? Жоқ. Оған арнайы көлік керек. Көлік шаруаның өзінен шықпаса, мәселе қиындай түседі. Егер «базар керек» десек, онда

жергілікті малмен айналысатын шаруашылық өкілдерінің басы бірігуі тиіс. Сонда ғана сең қозғалады.

Бірі базарға бас, енді бірі сол базарға мал жеткізуі тиіс секілді міндеттер туындайды. Сонымен қатар, ол жерге тек сере қазы берер бие, не айыр өркеш ақ майлы түйені кім әкеле береді?! Арық малдарға арнайы бордақылау орны да болуға тиіс көрінеді.

Осындай сынағы бар сылақсыз мәселені алға тартты басқарма басшысы.

Сонымен, Қордай, Тараз, Қарабұлақтағыдай ақ боз айғыр арбасымен, арпа-жемі дорбасымен сатылар бір орын керек болғаны ма, жоқ па?

Жаһангер Сағындық.

■ БАЙҚАУ

Жеңіс тұғырынан көрінді

Таяуда Қарағанды облысының білім беру ұйымдарының мұражайлары арасында Қарағанды облысында білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығы «Мұражайлар бойынша виртуалды экскурсиялар» облыстық қашықтықтан өткен байқауының қорытынды кезеңін өткізген болатын. Осы байқаудан жерлесіміз «Мұражайға виртуалды саяхат» номинациясы бойынша «Прокофий Корниенко атындағы ЖОББМ» КММ тарих пәнінің мұғалімі Салаут Нұржан Серікұлы бірінші орынды иеленді.

Жеңімпаз атанған Нұржан Серікұлы: «Мұндай облыстық байқаулар ұстаздар мен шәкірттерге шабыт сыйлайды. Байқауға қатысып, арнайы номинация алғанымыз әдемі әсер сыйлады. Байқауға арнайы видеода дайындауда Топардағы Технопарктің қосымша білім беру педагогі Половников Василий Александровичтің еңбегі орасан. Байқауға ұсынған видеомыз 5 минуттық. Мұнда

мектептің тарихи жылдары және мектепте сақталған жәдігерлер кеңінен көрсетілген. Бұл ұжымның ауызбіршілікпен жасаған зор жеңісі. 7 «б» сыныбымен жетекшілік атқарған Крючкова Кристина Андреевнаның да сүбелі үлесі зор. Жасаған жұмысымыз өскелең жас ұрпақтарға үлгі әрі қосымша білім болары анық», – деп өз қуанышымен бөлісті.

Мөлдір ҚУАНДЫҚҚЫЗЫ

■ ЕРІКТІЛЕРДІҢ ЕРЕН ЕҢБЕГІ

Адамгершілік үлгісі, адамдықтың белгісі

Еріктілердің ерен еңбегі ерлікке пара-пар. Ақысыз-пұлсыз нарық заманында жүректің әмірімен жақсылық жасау дегенді ұмыта бастағанымыз жасырын емес еді. Осыдан бірер жыл бұрын ел Президентінің «Еріктілер жылын» жариялауы жанға жылу сыйлап, жабыққанды жұбатуға дайын жастардың басын қосты. Бақсақ, ел ішінде мұндай жастардың қатары қалың екен. Абай ауданының еріктілері соның алдыңғы легінде. Бүгінгі таңда Абай ауданының тұрғыны Темірлан Кәкенов бастаған еріктілер қатарында 50 жас бар. Абай ауданының бұл 50 жасы қандай кезде де тұрғындарға жақсылық жасаудан еш жалыққан емес.

Ауданның еріктілерінің осы уақыт аралығында атқарған игі істеріне аудан түгілі, бүтін аймақ куә. Қандай игі іс болса да, жұдырықтай жұмыла кірісетін еріктілер ел басына қатер төндірген індет кезінде де тоқтап қалмағанын атап өту міндет. Бастарын қатерге тіге отырып, індетті жеңуге ат салысқанын бұқара жақсы біледі.

-Абайда 50 ерікті бар. Оның басым бөлігі – мектеп оқушылары, студенттер. Бұл

студенттер бізге мектеп жасында келіп, содан бері қол үзбеген жастар. Жоғары оқу орнына түсіп, студент атанса да, бізге келіп, адамдарға көмектесулерін жалғастырып келеді, - дейді Темірлан Кәкенов.

Мемлекеттік ұйымдар тікелей араласуға мүмкіндігі жоқ, оған заң аясында шектеу қойылған күрделі тұстарда еріктілер көмекке келеді. Тығырықтан шығуға мұрындық болады. Мұқтаждардың мұң-зарын

жеңілдетіп жүргендер де осы еріктілер десек, артық айтқандық емес. -Мысалы, кей адамдарға арнайы берілетін азық-түлікті біз ешбір өтеу сұрамастан шын көңілмен, ыстық ықыласпен жеткізіп бере

аламыз. Жалпы, еріктілер қоғамның бар саласында қажет болған кезде табылатын бір зор күш. Экология мәселесінде де еріктілер белсенді. Айталық, мемлекеттік қызметшілерді сенбілікке шығарып, көшелерді тазалауға бұйрық беруге мемлекеттік ұйымдардың хақы болмауы мүмкін. Міне, сондай кездерде қоршаған ортаға немқұрайлы қарамайтын еріктілер бірлігін көрсетіп жүр. Олар сонысымен өзгелерге үлгі.Маңайына экологиялық мәдениеттің не екенін сіңіріп отыр, - дейді Темірлан Кәкенов.

Сондай-ақ, еріктілер

көгалдандыру ісінде де қалыс қалып көрген емес. Ағашты қалай отырзығып, қалай күтім жасау керек? Мұның барлығын да еріктілер еркін атқарып келеді. Мемлекеттік деңгейдегі түрлі мерекелік шараларды ұйымдастыруда да қол ұшын созып жүрсе керек.

-Биыл бірнеше ірі жобаларды жүзеге асырдық. Экология бағыты бойынша Шерубай Нұра су қоймасын тазалауға қатыстық. Біз жыл сайын оның жағалауына барып, сенбілік өткіземіз. Осы жылы үш рет сенбілік жасадық. Сол арадан тонналаған қоқыс шығарылды. Қоқыстың нақты тоннасын айта алмаймын. Бірақ, «Камаз» көлігімен бірнеше мәрте қоқыс сыртқа тасылды. Сондай-ақ, Топарда да осындай сенбілік

ұйымдастырылды. Еріктілер бұлақ көзін ашты. Бұдан бөлек, көгалдандыруда да еріктілер біраз жұмыс атқарды.

Тағы бір ірі жоба - «Жеңіс». Бұл - негізі республикалық жоба. Еріктілердің ұлттық желісі бастама ретінде қолға алған. Жоба негізінде соғыс, тыл ардагерлеріне апта сайын азық-түлік жеткізіледі. Абай қаласында 40 тыл ардагеріне біз апта сайын азық-түлік жеткізіп береміз, - дейді Темірлан Кәкенов.

Еріктілердің талмас табы мен қажымас қайраты қоғамды тәрбиелейтіндей-ақ. Адамгершіліктің үлгісі мен адамдықтың белгісі – осы еріктілер секілді сезілетіні содан шығар бзге.

Жаһангер Сағындық.

БІЗДІҢ СҰХБАТ

Сапаға жұмыс істейтін «Сана»

Мектеп табалдырығын аттағаннан бастап, оқуға машықтанған баланы қосымша репетиторға сүйрейтін ата-аналар қоғамда жеткілікті. Иә, ата-ананың ойлайтыны баласының қамы екені белгілі. Бірақ енді ғана бастауыш сынып оқып жатқан оқушыны «ана тілді меңгер, мына тілді біл» деп, оның үстіне жұрттан естіген, біреудің мақтағанына сене қалатындарға таң қаласың. Уақыт өткен сайын білімге деген сұраныс артып келеді. Сондықтан болар ата-аналар балаларын кішкентай кезінен бастап оқытып, дамытқанды қалайды. Тіпті, кейбірі мектептегі ұстазының берген білімін қанағат тұтпай, қосымша репетиторға тапсырады.

Орталықты ашуыңызға не себеп болды?

Біздің Абай қаласында «SANA» оқу-дамыту орталығын 2021 жылдың 10 қаңтарында салтанатты түрде ашқан болатынбыз. Міне, 2 жылға жуықтап қалды. Жұмысымыз кестемен жүйелі жүргізіліп келеді. Оқу орталығын ашу көптен бері көкейімде жүрген ойым еді. Жүзеге аспаған арманым-тын. Осы ойымды жүзеге асыруға себепші - 2021 жылы мектеп табалдырығын аттаған ұлым. Ұлыммен бірге оқу процесіне еніп, асқан ыждаһаттылықпен оқуға тура келді. Өзім де ізденіп, көптеген курстарға қатысып, жылдам оқу бойынша арнайы дәріс алып шықтым. Жылдар бойы жинаған тәжірибеме сеніп, балаларды оқыту жұмысын бастап та кеттім. Сұраныс жиіледі. Осылайша ата-аналармен үздіксіз байланыс орнатып, балаларды оқыту жауапкершілігін алдым. Бұл - үлкен бастама. Сәтті қадам дер едім. Былтырдан бері осы жыл ішінде 90-ға жуық бала осы орталықтан білім алып шықты.

Орталықта қандай пәндер оқытылады?

Негізі бастауыш сынып бойынша барлық пәндер оқытылады, әсіресе сұранысқа ие «Жылдам оқу», «Математика+логика», «Мектепке дайындық» курстары және кейінгі кезде орыс тілді балаларға қазақ тілін үйрету «Тіл дамыту» курстары да сұранысқа ие. Бізге бастауыш сынып оқушылары ғана келеді.Орталықта негізі өзіммен бірге 3 мұғалім бар.

Ал ата-аналар балаларының білім алуын қаншалықты қолдайды? Нәтижесі көңілдерінен шыға ма?

Баяғыда біреу үлкен ғұламаға барып, «Өмірімнің соңына дейін бақытты, сәтті болуым үшін не қажет?» деп сұрапты. Сонда ғұлама «Ол үшін ұрпағыңа кәсіптің көзін табуға үйрет» деген екен. Ал кәсіптің көзін табуға, әрине, сапалы білім қажет. Осы қағиданы түсінетін ата-ана баласынан еш аянбай білім алуына ат салысады. Жаппай осы қала бойынша бәрі балаларын жетектеп әкеліп жатқан жоқ, әрине.

Бір жыл ішінде, бірде-бір ата-анадан «бір ай оқып, балама тиісті білім бермедің» дегенді естімедім. Бала келген бетте диагностикадан өткізіп, даму жоспарын жасаймын. Не қажет екенін білген соң бір ай бойы сол нәтижеге жетуге жұмыс жасаймыз. Тіпті, осы жақын арада бір ата-анам «Балам 3 ай бойы басқа жерде, осы жерден екі есе қымбат бағамен оқып тіпті математикадан қарапайым қосу, азайтуды да тиісті деңгейде үйренбеді, босқа кеткен

уақытым-ай!» деп қынжылды. Сол бала 1 ай ішінде қосу, азайту, көбейту, бөлуден бастап, сөз есепті қысқаша белгілеп шығаруға дейін үйреніп шықты. Жылдам оқу нәтижесі – бала бастапқыда оқыған сөз саны екі есеге дейін көтерілетініне кепілдік беріледі.

Қаншама баланың алғашқы ұстазы бо-лып үлгерген Саягүл Өміржанқызының білім саласында жүргеніне қанша уақыт болды? Өзіңіз жайында да оқырман біл-гісі келеді.

Негізі мамандығым -бастауыш сынып мұғалімі, педагог-психологпын. Еңбек жолым 2002 жылы мектептегі қарапайым мұғалімнен басталды. Абай ауданының білім бөлімінде әдіскерден бастап, мемлекеттік қызметкер, әдістемелік кабинет меңгерушісіне дейін қызмет атқардым. Білім бөлімінде білікті басшы, саналы ғұмырын білім саласына арнаған Бақытжан Қазбекқызы Көрпешовамен ұзақ жылдар бойы жұмыс жасап, біраз тәжірибе жинадым. Үнемі білім саласына қатысты бағыт-бағдар беріп, кеңес беруде аянып қалмады. Сол үшін де Бақытжан Қазыбекқызына алғысым шексіз. Еңбек жолымның бастапқы жылдарында Қарағанды облысының білім саласын бақылау департаментінде де қызмет атқарғанмын. Жалпы өткен жылдарымды ойласам, білім саласынан алыстап кетпеген екенмін.

Сіз оқытқан балалар арасында облыстық, республикалық байқауларға қатысқандары болды ма?

Мен оқытқан балалардың облыстық немесе басқа деңгейде байқауларға қатысуына мониторинг жүргізбеппін және ол мүмкін емес-ау. Әр бала әр мектепте, әр сыныпта оқиды, ал ұстаздарынан, ата-анала-

рынан баланың оқуы едәуір жақсарып қалды дегенді жиі естимін, Аллаға шүкір.

Баланың барлығы бірдей емесі. Бір үйдің үлкілеген жалғызы, еркетай балаларды оқытуда арнайы әдіс-тәсіліңіз бар ма?

Ия, әртүрлі балалар келеді, көбіне бастауыш сынып болған соң, ойнатаып отырып оқытамын. Көбірек балаға мақтау айтып, мотивация берсең, бала тырысып оқиды.

Оқу ақысы жөнінде айтып өтсеңіз. Келесі жылы баға өседі ме?

2023 жылы оқу бағасын нарық көрсетеді. Әзірге оқу құны бір айға 13 мың теңгеден бастап, 30 мың теңгеге дейін.Орталықта келісім-шарт бар, алдымен ата-анам келісім шартқа отырғанда бұл мәселелер талқыланады.

Келешекте орталыққа логопед, психолог мамандарды жұмысқа қабылдайсыз ба?

Болашақта негізі мемлекеттен қолдау болса орталықты нейрокоррекциялық бағытта дамытқым келеді. Себебі қазіргі таңда біздің қоғамда өзекті мәселелердің бірі - бұл баланың тиісті деңгейде дамып өсуі. Қазіргі таңда балалардың

ЖӘРМЕҢКЕ

Жұмыссыздық жойылсын

Тәуелсіздік қарсаңында Абай аудандық мәдениет үйінде Жұмыспен қамту орталығы "Бос жұмыс орындары жәрмеңкесін" ұйымдастырды. Аталған жәрмеңкенің мақсаты – облыс жастары арасында жұмыссыз азаматтарды азайту, жастарды жұмысқа орналастыруды ұйымдастыру болып табылады.

Абай ауданы мен Саран қаласынан 20-ға жуық жұмыс беруші атсалысып, 800-ден астам бос жұмыс орындарын ұсынды. Сонымен қатар жұмыс берушілер жастар тәжірибесіне қатысу, алғашқы жұмыс орны, ұрпақтар келісімшарты, қоғамдық жұмыстарға тарту сияқты кеңестер алды. Бұл жұмыссыздардың 2021-2025 жылдарға арналған ұлттық кәсіпкерлікті дамыту жобасы

аясында жұмыспен қамтудың белсенді шараларына жатады. Бос жұмыс орындары жәрмеңкесіне Абай ауданынан 50-ден астам жұмыссыз жас қатысты. Жәрмеңке нәтижесінде 2 адам тұрақты жұмыс орынына орналасуға жолдама алып, ал, 20-ға жуығына кеңес беріліп, алдағы жұмыспен қамту шараларына жазылды.

Мөлдір Қуандыққызы.

КГП «Жігер-Су» сообщает, что с 1 февраля 2023 г. вводится тариф – на услуги по подаче воды по магистральному трубопроводу п. Топар в размере – 25,87 тенге за м3 без НДС;

Хабарлама

"Топар бас тарату энергостанциясы" ЖШС 2023 жылғы 25 қаңтарда сағат 11:00-де Қарағанды облысы, Абай ауданы, Топар кенті, Қазыбек би көшесі, 5 үй, "Энергетик"МУ мекенжайы бойынша ашық жиналыс арқылы қоғамдық тыңдаулар өткізу туралы хабарлайды. Тыңдаулар "Топар бас тарату энергостанциясы "ЖШС"инженерлік-техникалық нығайту (қоршау, БӨП)" жұмыс жобасы бойынша әсер етуге экологиялық рұқсат алу үшін жобалық материалдар бойынша өткізіледі. Өткізілетін қоғамдық тыңдаулардың белсенді сілтемесі және барлық құжаттама интернет ресурста қолжетімді <https://есоportal.kz/> / "қоғамдық тыңдаулар" айдарында е-mail бойынша жоспарланған қызметке қатысты құжаттардың көшірмелерін сұратуға болады: gres@kazakhmys.kz / және тел.: 8 72153 31066. Жоспарланған қызметтің бастамашысы: "Топар бас тарату энергостанциясы" ЖШС.Жоба құжаттаманың әзірлеуші: "Riparo" ЖШС Қарағанды обл., Қарағанды қ., Қазыбек би ауданы, Н. Назарбаев даңғылы, 59 үй, 80. БСН 070640008198. Е-mail: info@riparo.kz . Тел.: 8 (7212) 94-00-52. Қоғамдық тыңдаулардың материалдарымен Бірыңғай экологиялық порталда <https://есоportal.kz/> және "Қарағанды облысының табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы" ММ-сі сайтында "қоғамдық тыңдаулар" айдарында <https://www.gov.kz/memleket/entities/karaganda-tabigat?lang=kk> танысуға болады. Мүдделі мемлекеттік органдар мен жұртшылықтың ескертулері мен ұсыныстары Бірыңғай экологиялық порталда тыңдаулар өткізу басталған күнге дейін үш жұмыс күнінен кешіктірлімей қабылданады <https://есоportal.kz/>, және мекен-жайы бойынша: Қарағанды қаласы, Лобода көшесі, 20; expertiza.upr_krg@mail.ru ("Қарағанды облысының Табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы"ММ).

Объявление

ТОО «Главная распределительная энергостанция Топар» информирует о проведении общественных слушаний посредством открытого собрания 25 января 2023 года в 11:00ч по адресу: Карагандинская область, Абайский район, посёлок Топар, улица Казыбек би, дом 5, ДК «Энергетик». Слушания проводятся по проектным материалам для получения экологического разрешения на воздействие по рабочему проекту «Инженерно-техническая укрепленность (ограждение, КПП) ТОО «Главная распределительная энергостанция Топар». Активная ссылка проводимых общественных слушаний и вся документация доступна на интернет ресурсе <https://есоportal.kz/> в рубрике «Общественные слушания», также можно запросить копии документов, относящихся к намечаемой деятельности по e-mail: gres@kazakhmys.kz/ и по тел.: 8 72153 31066. Инициатор намечаемой деятельности: ТОО «Главная распределительная энергостанция Топар». Место нахождение: Казахстан, Карагандинская область, Абайский район, поселок Топар, учетный квартал 060, строение 29. БИН 171240012511. Е-mail: gres@kazakhmys.kz Тел.: 8 (72153) 31066. Разработчик проектной документации: ТОО «Riparo»; город Караганда, район им. Казыбек би, проспект Н. Назарбаева, дом 59, 80. БИН 070640008198. Е-mail: info@riparo.kz. Тел.: 8 (7212) 94 00 52. С материалами общественных слушаний можно ознакомиться на Едином экологическом портале <https://есоportal.kz/> и на сайте ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Карагандинской области» в рубрике «Общественные слушания» <https://www.gov.kz/memleket/entities/karaganda-tabigat?lang=ru>. Замечания и предложения заинтересованных государственных органов и общественности принимаются не позднее трёх рабочих дней до даты начала проведения слушаний на Едином экологическом портале <https://есоportal.kz/>, а также по адресу: город Караганда, улица Лободы, 20; expertiza.upr_krg@mail.ru (ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Карагандинской области»).

■ ЕҢБЕК ТҮБІ – БЕРЕКЕ

Ата кәсіп – болсын нәсіп

Малдың қадірін бір білсе, қазақ білер. Өйткені көшпелі қауымның өмірлік сенімді серігі һәм той қылса тойдырып тарқатар, кісісі өлсе, қонақасын атқарар ауылдағы азын-аулақ жиған малы. Десек те, терісіне дейін бағалап, мал кәсібімен айналысқан ағайынның бүгінгі базынасы құйқа шымырлатардай ащы еді. Сойылған малдың тек қаракесек етін сылып алады десек артық айтпадық.

Талай алыпсатар жұрт «ішек-қарыны керегі жоқ, кім аршиды оны?» деп, жылқы сойса, тек қазы айналдырар ішекті ғана жуып-шайып, қалғанын итжемеге тастап кете барғанын көзіміз көрді деп налығанда, “Теріні, тіпті, айтпаңыз” дегенде демге дем қосып деміктірмей тыныстатқан мың болғырдың кәсібіне тоқталсақ,

Сонау түбі бір түркіден бергі қалыбымыз төрт түліктің түгіне дейін пұл етіп жыртығын жамамап па еді?! Бүгінде қолымен жүн түтіп, құртқа тері илеп, ащытқы жағып жіпсіз байлануды ешкім көксемейді. Қаржы жетсе қамқапты қолсыз да киюге болады. Техниканың дамыған заманын да “қалай?” деген сұрақты қою да ұят. “Қалауын тапсаң қар жанады” деген мәтелдің сөйлер шағы осы. Мың мұңды тілге күрмеп “жоқ” пен “қалайды” қайта-қайта айтар ағайынға жетек болған Абай ауданы Южный кентінің тұрғыны Дархан Зәлімбаевтың кәсібі жағымды жаңалық. Көне ғұрыпты қайта жаңғыртқан кәсіпкердің ойында ордалы тері өңдер жұмыс орнын ашпақ бар.

Бастапқыда ел бастауға жүрексінген істі Дархан 3 млн. теңге несиенен бастаған.

Оған қажетті құрал-жабдықтар сатып алып, орналастырған.

Кәсіпкер жігіттің ісі алға басып, биыл тағы Абай ауданы әкімінің 2 млн.теңге грантын иеленді. Оның ең басты мақсаты кешегі ата кәсіпті өскелең ұрпаққа үйрету, көнерген ғұрыптың тек кітап бетінде ғана аңыз болып қалмауын қадағалау. Алда

кәсіпкер жүн өңдеу мен қатар тері илеп, киіз басып шығаруды да жоспарлап отыр.

Бүгінде кәсіпкердің шағын цехында жүнді жуатын, кептіретін құрылғылары бар. Жұмысы алға басып тасы өрге домалар болса бес жұмыс орнын ашып оған кенттік жұмыссыз жастарын орналастырсам дейді.

— Синтетиканың заманы жүріп тұрған осы күні табиғи жүн өңдеудің машақаты аз емес екені де мәлім. Бірақ пайдасы зор. Оның үстіне кәсіптің бұл түріне әлі ешкім ден қоя қойған жоқ. Егер мен бірінші боп елге бастама әкелсем мүмкін сонда ата кәсіпке қызығушылық қайта

қалыптасар, – дейді Дархан Зәлімбаев.

Осылайша, кәсіпкер де бұл іске қазіргі таңда ешкімнің құлқы жоқтығын алға тартып, оның шығу жолын өзі қарастыруда. Ауызбен орақ ормай күш жігерін іске салған ісмер жігіттің бастамасын Южный кентінің әкімі Исламбек Жұмадилдиновте қолдап қолпаштап отыр.

– Жеке кәсіпкер «Зәлімбаев цехының» жұмысымен таныспыз. Кәсіпкер бес адамға жұмыс орнын ашуды жоспарлап отыр. Жерлесіміздің кәсібі алға басса бұл қоғамға қосқан үлесіміз. Осы бастаған кәсіпті одан әрі жандандыру жолында басшылық тарапынан

қолдау беретінімізге сендіремін, – деді кенті әкімі.

Әкімі іс бастаған кәсіпкерге қолдау көрсетсе бір істің тынары сөзсіз. Ата кәсіп атадан туғанға ғана емес аталы жұрттың атқарар міндеті. Кешегі ер Доспамбет жыраудың «Күдеріден бау тағып, күреуке киер күн қайда?» деген бір ауыз сөзінің өзі тері өңдеу - қазақтың ата кәсібі екендігінің айғағы.

Ал, ата кәсібіміз - рухани құндылығымыз, тарихымыздың бастауы. Біз бүгінгі бейбіт заман ұрпақтары ата кәсібімізді нәсіп етер болсақ, міне, патриоттық та, ел жолында еңбек ету де осы болар...

Жаһангер Сағындық.

■ ТЕННИС

Шың бағындырған шын жүйрік

Тунисте өткен үстел теннисінен жасөспірімдер арасында әлем біріншілігінде қарағандылық Алан Құрманғалиев алтын алып Алаш абыройын асқақтатып салды. Бұл туралы БАҚ өкілдері жарыса жазып, алпыс рулы ағайынға ақ түйенің қарны жарылған күн болды. Бұрын соңды қол жеткізе алмаған шыңды бағындырған шын жүйрікті әлем таныды.

Алан бұған дейін де үстел теннисінен талай тартыста тұғырға шыққан еді. Алайда, египеттік теннисші қыз Хана Годамең жұптаса көрсеткен өнері ерекше болды. Төрткүл дүниені таңдандырған дүбірлі доданың ақтық сынында қос мықтының

бірлестігі португалдық Тиаго Абиодан мен испандық Мария Берзосаға қарсы болды. Ойын өте тартысты өтіп, ақыры Аланның жұбы жеңісті жұлып алды. Ақтық сында алтын алған арқалық Алан Құрманғалиевті Мемлекет басшысы жеделхат жіберіп құттықтады. – Тунистегі чемпионатта біз бүкіл Қазақстанның қолдауын сезіндік және жерлестерімізді жерге қаратпауға тырыстық. Республикалық үстел теннисі федерациясының президенті Данияр Абулғазинге үлкен рахмет. Бізде әлем чемпионатына дайындалу және табысты өнер көрсету үшін тамаша жағдайлар жасалған. Алдағы уақытта Алан бұдан да биік шыңды бағындырады деп сенейік, – деді Қазақстан ұлттық ерекше болды. Төрткүл дүниені таңдандырған дүбірлі доданың ақтық сынында қос мықтының

Жаһангер Сағындық.

■ ЧЕМПИОНАТ

Сермеп көтерудің серкесі атанды

Колумбияның Богота қаласында өткен ауыр атлетика чемпионатында облыс намысын Артем Антропов қорғады. Қарағанды облысынан аталмыш жарысқа Артем Антроповпен бірге Аиша Омарова, Любовь Ковалчук қатысқан болатын.

Дүбірлі додаға қатысқан үш палуан да халықаралық дәрежедегі спорт шеберлері. “Облыстық кешенді БЖСМ” КМҚК өкілдері, еңбек сіңірген жаттықтырушы Иван Снегуровтың қоластында

жаттығады.

Артем Антропов 102 келіде алдына қара салмады. Ақтық сында 222 келіні сермеп көтеруде біздің жерлестің бағы жанып әлем чемпионы атанды.

Жаһангер Сағындық.

Құрметті оқырман!

Аудандық «Абай ақиқат» газетіне 2023 жылға жазылу науқаны басталды. Газетке жазылуды «Казпошта» АҚ пошта байланысының барлық бөлімшелерінде ресімдеуге болады. Газетке 6 айға және бір жылға жазылуға болады.

Жеке жазылушылар үшін жазылу индексі 65625, 6 айға 2283,60 теңге, 1 жылға 4567,2 теңге.

Кәсіпорындар мен ұйымдар үшін

жазылу индексі -15625,

6 айға 3183,60 теңге, 1 жылға 6367,2 теңге.

Құрметті оқырман, «Абай ақиқатпен» бірге болыңыздар!

Уважаемые читатели!

Началась подписная кампания на 2023 год на районную газету «Абай ақиқат».

Подписку на газету можно оформить во всех отделениях почтовой связи АО «Казпошта».

Индекс подписки для физических лиц - 65625, цена на полгода – 2283,60 тенге, на 1 год – 4567,2 тенге.

Индекс подписки для предприятий и организаций - 15625, цена на полгода – 3183,60 тенге, на 1 год – 6367,2 тенге.

Дорогие читатели, оставайтесь с нами!

Абай ақиқат

Директор-Бас редактор –
Құрманғазы ӨТЕБАЙ

Тіркеу куәлігі № 17617-Г
(Қазақстан Республикасы ақпарат және коммуникациялар министрлігі 26.03.2019 ж. берген)

Меншік иесі: «Аудандық
«Абай-Ақиқат» газетінің редакциясы» ЖШС

Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді.

Жарнамалар мен хабарландырулардың мазмұны мен мәтініне жарнама беруші жауап береді.

Опубликованные материалы не всегда отражают точку зрения редакции.

Ответственность за содержания рекламного текста несут сами рекламодатели.

Газетте жарияланған материалды сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.

При использовании материалов в СМИ ссылка на «Абай-Ақиқат» обязательна.

Хат жазып, хабарласыңыз.

Мекен-жайымыз:

Қарағанды облысы, Абай қаласы,
3 ықшам аудан, №43 үй.

Телефон 8-(708)-1210752 (Whatsapp),

эл. пошта:

otebay-k@mail.ru

abayhabar@mail.ru.

Пишите, звоните.

Наш адрес:

Карагандинская область, город Абай,
3 мкрн, д. 43.

Телефон 8-(708)-1210752 (Whatsapp)

эл. почта:

otebay-k@mail.ru

abayhabar@mail.ru

Газет редакцияда теріліп, беттеліп,
«Арқо» ЖШС баспаханасында басылды:
Қарағанды қаласы, Сәтбаев көшесі 15.

Аптасына 1 рет шығады

Таралымы 646 дана.

Тапсырыс 1.

Көлемі 4 баспа табак